

Social Sciences Indexed

International
SOCIAL MENTALITY AND
RESEARCHER THINKERS JOURNAL
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
SMARTjournal (ISSN:2630-631X)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

2019

Vol:5, Issue:21

pp.1094-1106

www.smartofjournal.com

editorsmartjournal@gmail.com

ERGENLERDE DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF EMOTIONAL AUTONOMY IN ADOLESCENTS WITHIN THE CONTEXT OF CULTURAL DIVERSITY

Doç. Dr. Arkun TATAR

FSM Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul/Türkiye
ORCID: 0000-0002-2369-9040

Dr. Öğr. Üyesi Zöhre KAYA

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Van/Türkiye

Psikolog Nazlıcan TOKLU

Adana/Türkiye

Psikolog Feyza ÇAVUŞOĞLU

İstanbul/Türkiye

Psikolog Fadime Dindar HAŞLAK

İstanbul/Türkiye

Psikolog Ayşe Refia UYSAL

Antalya/Türkiye

Article Arrival Date : 07.05.2019

Article Published Date : 14.07.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.319>

Reference : Tarar, A.; Kaya, Z.; Toklu, N.; Çavuşoğlu, N.; Haşlak, F.D. & Uysal, A.R. (2019). "Ergenlerde Duygusal Özerkliğin Kültürel Çeşitlilik Bağlamında İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 5(21): 1094-1106

ÖZET

Bu çalışmada kent-kültür farklılıkları doğrultusunda ergenlerde duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde farklılıklar ve sosyo-demografik değişkenler açısından etkileşim olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'nin doğusunu ve batısını temsilen Van ve İstanbul illerinden alınan katılımcıların karşılaştırılması planlanmıştır. Çalışmaya 15-25 yaşları arasında 1136'sı İstanbul ilinde, 876'sı Van ilinde yaşayan, 1271 kız, 741 erkek olmak üzere toplam 2012 kişi katılmıştır. Katılımcılar Duygusal Özerklik Ölçeği ve sosyo-demografik anket formunu cevaplamışlardır. Tek yönlü çok değişkenli ve çok yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) sonuçlarına göre İstanbul ve Van ili katılımcıları arasında Bireyleşme, Ebeveyni İdealleştirmeme, Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutları ve Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Sosyo-demografik değişkenlerden cinsiyet grupları, yaş grupları ve eğitim durumu grupları arasında da ölçek ve alt ölçek toplam puanları açısından farklılık gözlenmiştir. Ayrıca iki kent katılımcıları ile cinsiyet grupları, eğitim durumu grupları, önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığına göre oluşturulan gruplar ve yaşanan kente göç ederek yerleşmiş olma-olmama durumuna göre oluşturulan gruplar arasında ise etkileşim olduğu görülmüştür. Sonuçlar, duygusal özerkliğin ele alındığı başka çalışmalarda kültürel farklılıkların mutlaka dikkate alınmasını ve bazı sosyo-demografik değişkenlerin sabit tutulması ya da kontrol edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal özerklik, kültürel farklılık, ergen, bireyleşme, ebeveyni idealleştirmeme

ABSTRACT

The aim of the study was to determine whether there were cultural diversities and interaction in terms of socio demographic variables in the context of city-culture, in emotional autonomy acquisition process in adolescents. Accordingly, participants from cities of Van and Istanbul representing east and west of Turkey were compared. A total of 2012 adolescents, between the ages of 15-25 years, 1136 living in Istanbul and 876 living in Van, 1271 girl and 741 boy were included in the study. Participants answered the Emotional Autonomy Scale and a socio-demographic form. The results of multivariate analysis of variance (MANOVA) showed that there were statistically significant differences in the sub-dimensions of Individuation, Deidealization, Parents as People and the Emotional Autonomy total score. There were also differences in the total score and the sub-dimension scores of socio demographic variables such as sex, age and educational status. Besides, interactions were found in the participants from two different cities, in age groups, in educational status groups, in the groups generated according to whether psychological support received at a time or not, and whether migrated to the city they are living in or not. Results showed that the studies about emotional autonomy must consider cultural diversities and some of the socio demographic variables must be kept constant or be controlled.

Key words: Emotional autonomy, cultural diversity, adolescent, individuation, deidealization

1. GİRİŞ

Büyüme ve olgunlaşma süreçlerini kapsayan bir olgu olarak ergenlik, bireyin fiziksel, bilişsel ve psikososyal olarak değişim yaşadığı gelişimsel bir dönemdir (Shaban ve Mattoo, 2012; Silk, Steinberg ve Morris, 2003; Spear ve Kulbok, 2004; Van Petegem, Vansteenkiste ve Beyers, 2013; Zimmer-Gembeck, Madsen ve Hanisch, 2011). Ergenlik, bireylerin ebeveynlerden ayrılmaya başladığı, kendi kimliğini geliştirmeye ve yeni sorumluluklar almaya başladığı bir dönemdir (Garber ve Little, 2001; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015). Bu dönemdeki değişiklikler, baş etme ve kontrol stratejilerinde de değişiklik anlamına gelmektedir (Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Spear ve Kulbok, 2004). Ergenler, ebeveyn veya yetişkin gözetimi olmadan arkadaşlarıyla daha fazla vakit geçirirler ve arkadaşları onlar için ana referans haline gelir (Chan ve Chan, 2013; Chen, 1999a). Ergenler, kimlik arayışı veya kimlik kazanımı olarak tanımlanan bu süreçte ebeveynlerinin kontrolü, müdahalesi ve korumasından bağımsız olmaya ve arkadaş desteğini sağlayarak kabul edilmeye çalışmaktadırlar (Chan ve Chan, 2013; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015).

Ergenlik döneminde bireyler, sosyal baskılardan etkilenmeyerek kendi inanç ve değer yargılarına uygun davranmayı ve kendini geliştirerek bağımsız hareket etmeyi öğrenirler (Çankaya, 2009; Kabakçı, 2001; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015). Bu dönemin en önemli psikososyal gelişim ve bireyselleşme süreçlerinden biri olan özerklik kazanımı ise ebeveynlerden duygusal anlamda ayrışma ve sağlıklı bir kimlik duygusu oluşturmak için önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (Beyers ve Goossens, 1999; Musaağaoğlu ve Güre, 2005; Özdemir ve Çok, 2011). Ancak bu süreç, ebeveynlerle ilişkilerin değişmesini de beraberinde getirmektedir (Chan ve Chan, 2008). Ergenleri bu dönemde bekleyen önemli bir gelişim görevi de çocukluklarındaki ebeveyn temsillerini bırakarak kendisi ile ebeveyninin ayrı bireyler olduğunun ve ebeveynlerinin sıradan insanlar olduklarının farkına varmalarıdır (Beyers, Goossens, Van Calster ve Duriez, 2005). Bu bağlamda duygusal özerklik, ergenlerin ebeveynlerinden ayrılması, bireyselleşmesi ve ebeveynlere olan bağımlılığın bırakılması olarak tanımlanır (Beyers, Goossens, Van Calster ve Duriez, 2005; Lamborn ve Groh, 2009; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015).

Duygusal özerklik, ebeveyni idealleştirmeme, ebeveyni bir birey olarak görme, bağımsızlık ve bireyselleşme şeklinde dört temel boyutta ele alınmaktadır (Chan, Chan, 2008; Chen, 1999a; Steinberg ve Silverberg, 1986). Boyutlardan birincisi olan ebeveyni idealleştirmeme, ebeveynlerin de kusurları ve problemleri olan sıradan insanlar olarak kabul edilmesidir. İkincisi, kişinin ebeveynini bir birey olarak kabul etmesi yani ebeveynlerini sadece ebeveynlik rolleri ile tanımlamamaktır. Üçüncü boyut olan bağımsızlık, kişinin kendi davranışının sorumluluğunu üstlenmesidir. Sonuncusu olan bireyselleşme ise kişinin kendisini ebeveynlerinden ayrı bir birey olarak görmesidir (Beyers ve Goossens, 1999; Beyers, Goossens, Van Calster ve Duriez, 2005; Chan, Chan, 2008; Chen, 1999a; Chou, 2000; Steinberg ve Silverberg, 1986). Benzer şekilde özerkliği, bireysellik, duygusal bağımsızlık, ebeveyninden ayrışma ve diğer sosyal etkilerden bağımsızlaşma olarak dört boyutlu (Erikson, 1968) davranışsal, duygusal ve bilişsel / değer özerkliği olarak üç boyutlu

(Alonso-Stuyck, Zacarés ve Ferreres, 2018; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Sessa ve Steinberg, 1991) ve entelektüel-etkileyici özerklik olarak iki boyutlu (Schwartz, 1999) olarak ele alan yaklaşımlar da vardır.

Davranışsal özerklik, davranışlarda bağımsızlığı ve verilen kararlarda davranışsal sürekliliği içerir. Davranışsal özerkliğe sahip bireyler kararlar alırken çevrelerinden topladıkları bilgileri analiz edebilirler (Steinberg ve Silverberg, 1986). Bu nedenle sağlıklı kimlik gelişimi için özerkliğin ve aileden ayrılmanın gerekli olduğu ileri sürülmektedir (Garber ve Little, 2001). Buna göre ergenler, duygusal özerklik kazandıkça içsel kaynaklarını daha fazla kullanarak kendi davranışları için daha fazla sorumluluk almaktadırlar (Chou, 2000). Ergenler, bu dönemde aile üyelerinden çok arkadaşları ile paylaşımında bulunmakta ve aileden fiziksel olarak ayrışma yaşamaktadır (Alonso-Stuyck, Zacarés ve Ferreres, 2018; Derman, 2008; Özdemir ve Çok, 2011).

Bireylerin değer yargıları, ana baba tutumları, çevre vb. faktörlerle şekillenmektedir (Sesli ve Başaran, 2016). Ergenler tutarlı bir kimlik geliştirmek için bu dönemde çatışmalar yaşamakta, yeni değerler kazanmakta, kendi fikirleri ile ebeveyn fikirlerini sentezlemekte ve yeni bir kimlik oluşturmaktadırlar (Derman, 2008; Morsünbül, 2012). Bu doğrultuda bilişsel / değer özerkliği, bireyin ebeveynleri (ailesi) aracılığıyla edindiği kendi kimliğini oluşturan ahlaki değerlere işaret etmektedir (Alonso-Stuyck, Zacarés ve Ferreres, 2018; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001). Duygusal özerklik ise duygusal destek kaynağını tanımlamaktadır. Çocuklukta duygusal destek aile tarafından sağlanırken, ergenlik döneminde buna, sıralamayı değiştirecek şekilde arkadaşlar ve sosyal çevre de katılmaktadır. Bu katılım ise bireyin çevresiyle kurduğu ilişkilerde bazı değişimlere yol açmaktadır (Alonso-Stuyck, Zacarés ve Ferreres, 2018; Lamborn ve Groh, 2009; Steinberg ve Silverberg, 1986). Duygu düzenleme ve duygu kontrol bozukluğunun, çocukluk ve ergenlik dönemindeki psikopatoloji ile ilişkili olduğu (Compas, Davis, Forsythe, ve Wagner, 1987; Garber ve Little, 2001; Marusak, Thomason, Sala-Hamrick, Crespo ve Rabinak, 2018; Zimmermann, Mohr ve Spangler, 2009), bu ilişkisel yapıya ergenlik döneminde yaşanan bu değişimlerin ve duygu düzenleme ile ilgili ortaya çıkan yeni çatışmaların katıldığı belirtilmektedir (Garber ve Little, 2001; Marusak, Thomason, Sala-Hamrick, Crespo ve Rabinak, 2018). Sürecin sağlıklı olarak tamamlanması ise bireylerin hem kimlik oluşumu hem de pek çok olgusal yapıyla/değişkenle ilişkisi doğrultusunda çevreyle uyum içinde olunması açısından katkı sağlamaktadır (Garber ve Little, 2001; Louie, Oh ve Lau, 2013; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015; Öksüz, 2001).

Ergenlik, anne-baba ile ilişkilerin yeniden yapılandırılmasını içeren bir dönemdir. Bu sebeple ailelerin, ergen özerkliğini nasıl karşıladığı, ergenin kimlik gelişimini etkilemektedir (Tung ve Dhillon, 2006). Anne-babayla oluşturulan güvenli bağlanma olumlu kimlik gelişimini desteklemektedir (Özdemir, 2012). Benzer şekilde özerklik sürecinde sağlıklı bir kimlik gelişimi için ebeveynlerle sürdürülen olumlu ilişkilerin önemi de vurgulanmaktadır (Garber ve Little, 2001; Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi ve Özmen, 2016). Ayrıca süreçte, ailesinden destek gören ergenler, destek görmeyen ergenlere oranla akranları ve çevreleriyle daha uyumlu ilişkiler geliştirmektedirler (McElhaney ve Allen, 2001). Özgüven, baskıcı ailelerin çocuklarında düşük, kabul edici ailelerin çocuklarında yüksek olmaktadır. Bu bağlamda da duygusal özerkliğin ebeveyn ve akran baskısıyla negatif korelasyon gösterdiği ve bazı psikopatolojik faktörlerde aracı olduğu yönünde sonuçlar sunulmaktadır (Erkan, 2002; Steinberg ve Silverberg, 1986). Özellikle duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde cinsiyet ve yaş farkları vurgulanmakta, kültürel yapıya bağlı olarak cinsiyet grupları için sürecin farklı zorluklar ortaya koyduğu belirtilmektedir (Beyers ve Goossens, 1999; Bumpus, Crouter ve McHale, 2001; Laitonjam ve Gulati, 2014; Louie, Oh ve Lau, 2013; McHale, Crouter ve Tucker, 1999).

Bu belirtilenler doğrultusunda ergenlerde gelişimsel süreçler açısından önemli bir aşama olan duygusal özerkliğin kazanılmasında kent-kültür farklılıkları olabileceği düşünülmüştür. Bu çalışma da duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde, Türkiye'nin doğusu ve batısı arasında farklılık olup olmadığı ve varsa ne yönde olduğunun ortaya konulması amacıyla yürütülmüştür. Belirtilen

karşılaştırmayı gerçekleştirmek bağlamında da Türkiye'nin doğusu temsilinde Van ilinden, Türkiye'nin batısı temsilinde de İstanbul ilinden alınan katılımcıların karşılaştırılması planlanmıştır. Araştırmada, duygusal özerklik puanları açısından kız-erkek farklılığının olması gibi sosyo-demografik değişkenler açısından farklılıkların belirlenmesi değil, sosyo-demografik değişkenler açısından gözlenen farklılıkların iki kent katılımcılarında farklılık gösterip göstermediğinin, yani etkileşimin olup olmadığının belirlenmesi temel alınmıştır. Diğer bir ifadeyle bu çalışmada ergenlerde duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde Türkiye'nin doğusu ve batısı arasında kent-kültür farklılıklarının olup olmadığının ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Çalışmaya 1136'sı (%56,5) İstanbul ilinde, 876'sı (%43,5) ise Van ilinde yaşıyan, 15-25 yaşları arasında (ortalama = 19,88 ± 2,45 yıl) 1271 kız (%63,2), 741 erkek (%36,8) olmak üzere toplam 2012 kişi katılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilmiş, Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi ve Özmen, (2016) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olan Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve sosyo-demografik anket formu kullanılmıştır. Özbildirim türü Duygusal Özerklik Ölçeği, Tamamıyla Katılıyorum = 4 ile Hiç Katılmıyorum = 1 arasında puanlanan dördümlük likert tipi cevaplama seçeneği içeren 11'i ters yönlü puanlanan 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek beş maddeli Bireyleşme (Individuation), dört maddeli Ebeveyne Bağımlı Olmama (Nondependency), beş maddeli Ebeveyni İdealleştirmeme (Deidealization) ve altı maddeli Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması (Parents as People) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır.

Bireyleşme alt boyutunda puanın yükselmesi, ergenin kendisinin, ebeveynlerinden ayrı bir birey olduğu kavrayışını tanımlamaktadır. Ebeveyne bağımlı olmama alt boyutunda puanın yükselmesi, ebeveyne olan çocuksu bağımlılıktan vazgeçilmesi ve ergenin kendi davranışlarının sorumluluğunu almasını yansıtmaktadır. Ebeveyni idealleştirmeme alt boyutunda puanın yükselmesi çocukluk çağına ait ebeveyn tüm güçlülük tasarımından kurtulma ve ebeveynin sınırlarının tanınmasını yansıtmaktadır. Ebeveynin bir insan olarak algılanması alt boyutunda puanın yükselmesi ebeveynin dış dünyada bir insan olarak ve ebeveyn rolü dışında algılanmasını yansıtmaktadır. Duygusal özerklik ya da ölçek genel toplam puanı açısından ise puanın yükselmesi, ergenin ebeveynlerinden sağlıklı kopma sürecini temsil etmektedir (Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi ve Özmen, 2016).

2.3. Uygulama

Çalışma, kolay örnekleme yöntemiyle ulaşılabilen kişilerle İstanbul ve Van illerinde yürütülmüştür. Uygulama kısmen bireysel ve kısmen de sınıf ortamında yürütülen grup uygulaması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden kişiler alınmış ve isteyen katılımcıların cevaplamayı istedikleri zaman, yarıda bırakabilecekleri uygulama öncesinde belirtilmiştir. Özbildirim yoluyla yürütülen uygulamada bir kişinin formları cevaplaması yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde, katılımcıların sayı ve yüzde dağılımları belirlenmiş, ölçek formunun içtutarlılık güvenilirlik analizi, son olarak da ölçek genel ve alt boyut toplam puanları açısından grup karşılaştırmaları için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır.

2.5. Sonuçlar

Katılımcı grubun sosyo-demografik değişkenlere ilişkin belirlenen sayı ve yüzde dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Duygusal Özerklik Ölçeğinin Cronbach Alfa içtutarlılık katsayıları hesaplanarak Tablo 2’de verilmiştir. Sonuçlara göre tüm grupta ölçek bütünü için 0,69, alt boyutlar için ise 0,39 ile 0,69 arasında, İstanbul ili katılımcıları için ölçek bütünü için 0,68, alt boyutlar için ise 0,38 ile 0,69 arasında ve Van ili katılımcıları için ölçek bütünü için 0,73, alt boyutlar için ise 0,42 ile 0,69 arasında değişen içtutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

Çok değişkenli varyans analizi ile yapılan karşılaştırma sonuçlarına göre, Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam ve alt boyut toplam puanları açısından İstanbul ve Van ilinden katılımcı grupların ana etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır (Wilk’s $\lambda = 0,95$; $F_{4,2007} = 98,10$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,164$). Sonuçlara göre iki kentin katılımcıları arasında Bireyleşme alt boyutu ($F_{4,2007} = 114,97$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,054$), Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutu ($F_{4,2007} = 73,09$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,035$), Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutu ($F_{4,2007} = 159,07$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,073$) ve Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı ($F_{4,2007} = 7,23$; $p < 0,01$; $\eta^2 = 0,004$) açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (Tablo 3).

Elde edilen sonuçlara göre, Bireyleşme, Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutları ve Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından Van grubunun puan ortalamaları İstanbul grubundan, Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda ise İstanbul grubunun puan ortalaması Van grubundan daha yüksek olarak belirlenmiştir (Şekil 1). İki kentin katılımcıları arasında sadece Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($F_{4,2007} = 0,75$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,000$) (Tablo 3).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sayı ve Yüzde Dağılımları

Sosyo-Demografik Değişkenler	Gruplar	n	%
Yaş grupları	15 yaş	16	,8
	16 yaş	173	8,6
	17 yaş	268	13,3
	18 yaş	241	12,0
	19 yaş	171	8,5
	20 yaş	260	12,9
	21 yaş	281	14,0
	22 yaş	264	13,1
	23 yaş	207	10,3
	24 yaş	119	5,9
	25 yaş	12	0,6
Eğitim durumu/ nerede öğrenci olduğu	Lise	688	34,2
	Üniversite-ön lisans	266	13,2
	Üniversite-lisans	1058	52,6
Annenin eğitim durumu	Okur yazar-okur yazar değil	415	20,6
	İlkokul	698	34,7
	Ortaokul	327	16,3
	Lise	357	17,7
	Üniversite	202	10,0
	Cevapsız	13	0,6
Babanın eğitim durumu	Okur yazar-okur yazar değil	117	5,8
	İlkokul	501	24,9
	Ortaokul	444	22,1
	Lise	502	25,0
	Üniversite	437	21,7
	Cevapsız	11	0,5
Ekonomik durum	Düşük	154	7,7
	Orta	1655	82,3
	Yüksek	188	9,3
	Cevapsız	15	0,7
Önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığı	Psikolojik destek alanlar	310	15,4
	Psikolojik destek almayanlar	1699	84,4
	Cevapsız	3	0,1

Yaşanılan kente göç ederek yerleşme durumu	Göç ederek yerleşenler	456	22,7
	Göç etmemiş olanlar	1552	77,1
	Cevapsız	4	0,2
Toplam		2012	100,0

Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi sosyo-demografik özelliklere göre Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam ve alt boyut toplam puanları açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan çok değişkenli varyans analizine göre (MANOVA) cinsiyet gruplarının etkisi (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{4,2005} = 2,80$; $p < 0,05$; $\eta^2 = 0,006$), yaş gruplarının etkisi (Wilk's $\lambda = 0,97$; $F_{40,7540} = 1,79$; $p < 0,01$; $\eta^2 = 0,009$) ve eğitim durumu veya nerede öğrenci olduğuna göre oluşturulan grupların etkisi (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{8,4006} = 2,92$; $p < 0,01$; $\eta^2 = 0,006$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Bir başka ifadeyle, cinsiyet, yaş ve eğitim durumuna göre, katılımcıların Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam ve alt boyut toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir.

Kız ve erkek ergenlerin Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından farklılık göstermediği ancak alt boyutların tamamında farklılık gösterdikleri görülmüştür. Bireyleşme, Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutlarında erkek ergenlerin, Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda ise kız ergenlerin puan ortalaması daha yüksektir. Yaş değişkenine göre, Bireyleşme ve Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutu toplam puanları açısından anlamlı farklılık olmadığı, Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutları ile Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Genel olarak bakıldığında yaş arattıkça bu alt boyutların ve ölçek genel toplam puanının arttığı görülmüştür. Eğitim durumuna göre Bireyleşme ve Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutları ve ölçek genel toplam puanı açısından farklılık bulunmuştur. Buna göre, ön lisans grubunun en düşük, lisans öğrencilerinin orta ve lise öğrencilerinin ise en yüksek Bireyleşme alt boyut puanına sahip olduğu görülmüştür. Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda, lise öğrencilerinin, ön lisans ve lisans öğrencilerinden daha düşük puan aldıkları, Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından ise lise öğrencilerinin en düşük, ön lisans öğrencilerinin orta ve lisans öğrencilerinin en yüksek puan aldıkları görülmektedir. Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutları açısından ise eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

ablo 2. Duygusal Özerklik Ölçeği için Cronbach Alfa İçtutarlılık Katsayıları

	İstanbul İli Katılımcıları (n = 1136)	Van İli Katılımcıları (n = 876)	Tüm Grup (n = 2012)
Ölçek bütünü	0,68	0,73	0,69
-Bireyleşme alt boyutu	0,55	0,57	0,56
-Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutu	0,38	0,46	0,39
-Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutu	0,69	0,69	0,69
-Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutu	0,60	0,42	0,56

Elde edilen bulgulara göre, ekonomik durum gruplarının etkisi (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{8,3976} = 1,57$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,003$), annenin eğitim durumuna göre oluşturulan grupların etkisi (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{16,6067} = 1,20$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,002$), babanın eğitim durumuna göre oluşturulan grupların etkisi (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{16,6074} = 0,94$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,002$), önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığına göre oluşturulan iki grubun etkisi (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{4,2002} = 0,89$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,002$) ve son olarak yaşanılan kente göç ederek yerleşmiş olma-olmama durumuna göre oluşturulan iki grubun etkisinin (Wilk's $\lambda = 1,00$; $F_{4,2001} = 2,14$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,004$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan iki kent katılımcıları ile cinsiyet grupları arasında (Wilk's $\lambda = 0,98$; $F_{4,2005} = 11,19$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,022$), eğitim durumu grupları arasında (Wilk's $\lambda = 0,98$; $F_{8,4006} = 4,48$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,009$), önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığına göre oluşturulan gruplar arasında (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{4,2002} = 7,83$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,015$) ve son olarak yaşanılan kente göç

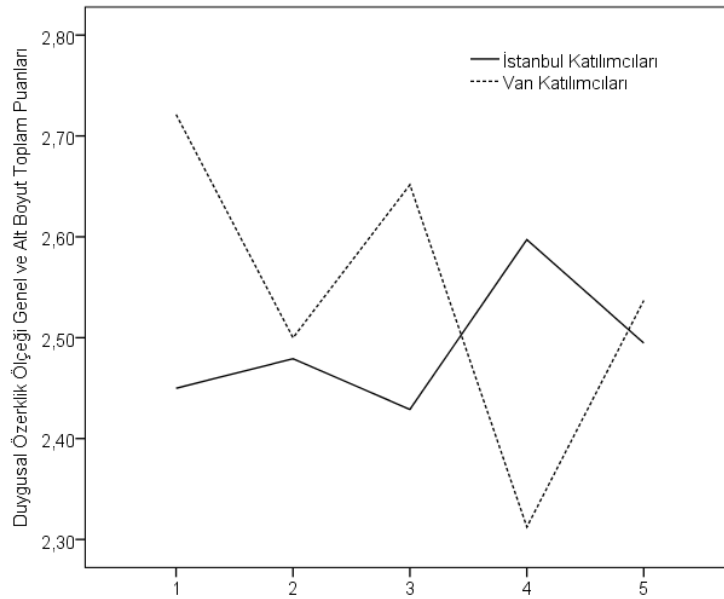
ederek yerleşmiş olma-olmama durumuna göre oluşturulan gruplar arasında (Wilk's $\lambda = 1,00$; $F_{4,2001} = 2,51$; $p < 0,05$; $\eta^2 = 0,005$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim olduğu görülmüştür.

Cinsiyet değişkeninde etkileşim kaynakları Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutu, Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutu ve Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutu toplam puanlarında görülmüştür. Örnek olarak incelenmesi bağlamında, Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutu açısından kızlarda İstanbul katılımcılarının daha yüksek, Van katılımcılarının daha düşük, erkek grubunda ise etkileşimi ortaya koyacak şekilde Van katılımcılarının daha yüksek, İstanbul katılımcılarının daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmüştür (Şekil 2).

Tablo 3. İstanbul ve Van İlleri Katılımcılarının Duygusal Özerklik Ölçeği Toplam Puanları Açısından Karşılaştırma Sonuçları

n = 2012	İl Grupları	ort.	s	n	F	p	η^2
Bireyleşme alt boyutu	İstanbul	12,25	2,81	1136	114,97	0,000	0,054
	Van	13,61	2,82	876			
	Toplam	12,84	2,89	2012			
Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutu	İstanbul	9,92	2,06	1136	0,75	0,388	0,000
	Van	10,00	2,23	876			
	Toplam	9,95	2,14	2012			
Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutu	İstanbul	12,14	2,86	1136	73,09	0,000	0,035
	Van	13,26	2,95	876			
	Toplam	12,63	2,95	2012			
Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutu	İstanbul	15,58	3,14	1136	159,07	0,000	0,073
	Van	13,87	2,84	876			
	Toplam	14,84	3,13	2012			
Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı	İstanbul	49,89	6,70	1136	7,23	0,007	0,004
	Van	50,74	7,34	876			
	Toplam	50,26	6,99	2012			

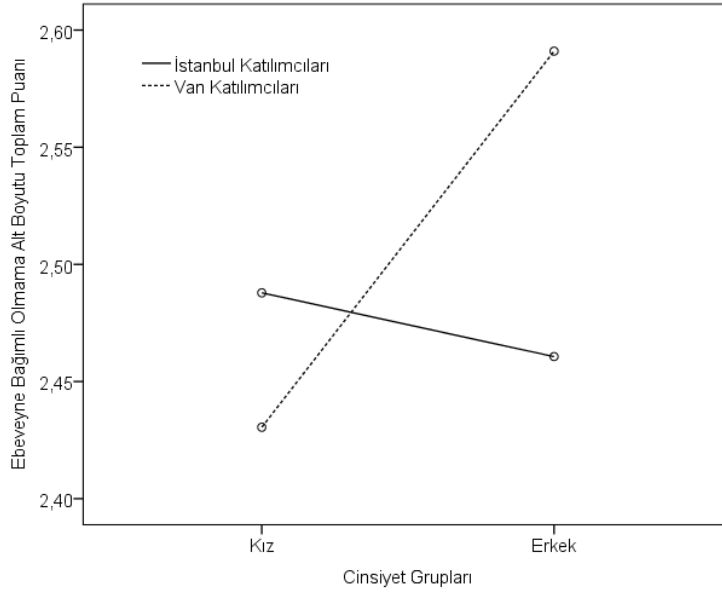
Eğitim durumu gruplarının karşılaştırmasında ve önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığına göre oluşan grupların karşılaştırmasında etkileşim kaynakları hem Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanında hem de ölçeğin tüm alt boyut toplam puanlarında görülmüştür. Yaşanılan kente göç ederek yerleşmiş olma-olmama durumuna göre oluşturulan iki grubun karşılaştırmasında gözlenen etkileşim kaynakları ise Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut toplam puanları ile Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanıdır.

1: Bireyleşme alt boyutu, 2: Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutu, 3: Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutu, 4: Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutu, 5: Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı

Şekil 1. İstanbul ve Van İlleri Katılımcılarının Duygusal Özerklik Ölçeği Toplam Puan Karşılaştırmaları

Son olarak sonuçları verilen diğer karşılaştırmalar ise iki kent katılımcıları ile etkileşim göstermeyen sosyo-demografik değişken gruplarıdır. Buna göre iki kent katılımcıları ile yaş grupları arasında (Wilk's $\lambda = 0,98$; $F_{36,7451} = 1,38$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,006$), ekonomik durum grupları arasında (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{8,3976} = 1,83$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,004$), annenin eğitim durumuna göre oluşturulan gruplar arasında (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{16,6067} = 1,27$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,003$) ve babanın eğitim durumuna göre oluşturulan gruplar arasında (Wilk's $\lambda = 0,99$; $F_{16,6074} = 1,62$; $p > 0,05$; $\eta^2 = 0,003$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim görülmemiştir.

Şekil 2. Cinsiyet Grupları için İstanbul ve Van İlleri Katılımcılarının Ebeveyne Bağımlı Olmama Alt Boyutu Toplam Puan Karşılaştırmaları

3. TARTIŞMA

Bu çalışmada kent-kültür farklılıkları doğrultusunda ergenlerde duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde farklılıklar olabileceği düşünülmüş ve bu farklılığın ortaya konulması hedeflenmiştir. Türkiye'nin doğusu ve batısı arasında günlük yaşamda gözlenen kent-kültür farklılıklarının ergenlerde duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde de gözleneceği varsayılmıştır. Duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde geleneksel-geleneksel olmayan kültürler arası farkların olduğu vurgulanmaktadır (Bumpus, Crouter ve McHale, 2001; Laitonjam ve Gulati, 2014; McHale, Crouter ve Tucker, 1999; Tung ve Dhillon, 2006; Özdemir ve Çok, 2011). Bu nedenle doğu-batı ya da modern-geleneksel tartışmasına girmeden, Van ve İstanbul ilinden alınan katılımcıların karşılaştırılması, Türkiye'de ergenlerde duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde kültürel farklılıklarının önemini ortaya koymaktadır.

Birçok çalışmaya göre Avrupa ülkeleri gibi bireyselliğe vurgu yapan sanayileşmiş batı kültürlerinde çocuğun bireyselliği ve özerkliği desteklenirken, geleneksel toplulukçu yapıya sahip olan Asya ülkeleri gibi doğu kültürlerinde itaat, duygusal bağımlılık ve bağlılık desteklenmekte, bu nedenle de ergenlerin özerkliği desteklenmemektedir (Chen, 1999b; Chou, 2000; Çoban, 2013; Louie, Oh ve Lau, 2013). Sunulan farklılıkların bazı sosyo-demografik değişkenler açısından farklı seyir izlemesi de hem olgunun incelenmesinin zorluğunu hem de konunun ilgili değişkenler bağlamında karmaşıklığını göstermektedir. Bu nedenle de ergenlik gelişiminde özerkliğin rolü ve önemiyle ilgili değişkenlerin neler olduğuyla ilgili tartışmalar görülmektedir (Bi, Yang, Li, Wang, Zhang ve Deater-Deckard, 2018; Chen, 1999a; Chen, 1999b; Costa, Barberis, Gugliandolo, Larcana ve Cuzzocrea, 2018; Garber ve Little, 2001; Sugimura, Crocetti, Hatano, Kaniusonyte, Hihara ve Zukauskiene, 2018).

Ergenlik döneminin başlıca ve en önemli gelişimsel özelliği ebeveynlerden (ve diğer yetişkinlerden) duygusal bağımsızlığın kazanılması, özerkliğin elde tutulmasıdır (Chan ve Chan, 2009). Duygusal özerkliğin kazanılması süreci, ergenlerin değişen kültür yapısına ve ebeveynlerin değişen algılarına vurgu yapmaktadır (Steinberg, Dornbusch ve Brown, 1992). Bu nedenle süreç, kültür ve aile bağlamında ergenlerin ruh sağlığı ile doğrudan ilgilidir (Steinberg ve Silverberg, 1986).

Sonuçlar, çalışma için beklenen doğrultuda iki kent gruplarının karşılaştırmasında Van ili katılımcıları ile İstanbul ili katılımcıları arasında duygusal özerklik kazanılması açısından bir takım farklılıkları ortaya koymaktadır. İki kent karşılaştırmasında Van ili katılımcılarının bir boyut dışında duygusal özerklik puanları daha yüksektir. Yani Bireyleşme, Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutları ve Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından Van grubunun puan ortalamaları İstanbul grubundan daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre Van ili katılımcıları, İstanbul ili katılımcılarına göre daha fazla oranda kendisini, ebeveynlerinden ayrı bir birey olduğunu kavramış, çocukluktan getirilen ebeveyn otoritesinden kurtulmuş ve ebeveynin sınırlarını bilen bireyler oldukları anlaşılmaktadır.

İstanbul ili katılımcılarının puan ortalaması sadece Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda Van ili katılımcılarından yüksektir. Buna göre İstanbul ili katılımcıları ebeveynlerini daha iyi tanımaktadırlar. İstanbul ili katılımcılarının Van grubuna göre ebeveynlerini dış dünyada bir insan olarak ve ebeveyn rolü dışında algılama konusunda daha iyi durumda oldukları görülmektedir. İki kent katılımcıları arasında gözlenen bu farklılıklar bu çalışma amacı açısından birinci önemli noktayı oluşturmaktadır. Ebeveyne bağımlı olmama alt boyutunda ise iki kent katılımcıları arasında farklılık görülmemiştir. Yani iki grup arasında ebeveyne olan çocuksu bağımlılıktan vazgeçilmesi ve kendi davranışlarının sorumluluğunu alması açısından farklılık görülmemektedir.

Sosyo-demografik grupların karşılaştırma sonuçlarına göre ise cinsiyet grupları, yaş grupları ve eğitim durumu gruplarının arasında Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam ve alt boyut toplam puanları açısından istatistiksel olarak farklılık vardır. Duygusal özerklik gelişiminde cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan araştırmaların birbirleri ile tutarlılık sergilemediği görülmektedir (Beyers ve Goossens, 1999; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Tung ve Dhillon, 2006). Bazı araştırma bulgularına göre ergenlik döneminde kızların duygusal özerklik puanları daha yüksekken (Beyers ve Goossens, 1999; Steinberg ve Silverberg, 1986) bazılarında göre erkek ergenlerde duygusal özerklik puanı kızlarınkinden daha fazla (Ryan ve Lynch, 1989), bazı araştırma bulgularına göre de cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Chan ve Chan, 2008). Bu çalışmada kız ve erkek ergenlerin, duygusal özerklik genel toplam puanları açısından farklılık göstermediği fakat alt boyutların bütününde farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Bireyleşme, Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyutlarında erkek ergenlerin, Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda ise kız ergenlerin puan ortalaması daha yüksektir. Yaş grupları arasında Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutları ve Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından farklılık vardır ve yaş arttıkça bu alt boyutlar ile ölçek genel toplam puanının arttığı görülmektedir. Bu sonuçlar, duygusal özerklik ve yaş ilişkisini inceleyen ve yaş arttıkça duygusal özerkliğin de artış gösterdiği sonucunu gözleyen araştırma bulguları (Chan ve Chan, 2008; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015) ile tutarlıdır. Eğitim durumu grupları karşılaştırmasında ön lisans grubunun en düşük, lisans öğrencilerinin orta düzey ve lise öğrencilerinin ise en yüksek Bireyleşme alt boyut puanlarına sahip olduğu gözlenmiştir. Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda lise öğrencilerinin, ön lisans ve lisans öğrencilerinden daha düşük puanlara sahip olduğu, Duygusal Özerklik Ölçeği genel toplam puanı açısından lise öğrencilerinin en düşük, ön lisans öğrencilerinin orta ve lisans öğrencilerinin en yüksek puanı aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre özellikle yaşın ve eğitim düzeyinin süreç üzerindeki etkisi beklenen yönde görünmektedir. Cinsiyet grupları arasında gözlenen farklılıklar kendi içinde çelişkili görünmesine karşın dikkatle incelendiğinde yine beklenen yönde değerlendirilebilecek gibi

görülmektedir. Örneğin Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması alt boyutunda kız ergenlerin puan ortalamasının erkek ergenlerden daha yüksek oluşu kız ergenlerin bir tür gözlem gücüne işaret ediyor görülmektedir. Ancak burada önemli olan nokta farklılıkların yönlerinin ne şekilde olduğu değil bazı sosyo-demografik grupların farklı duygusal özerklik düzeyi göstermesidir. Gözlenen bu farklılıklar bu çalışmanın amacı açısından ikinci önemli noktayı oluşturmaktadır.

Buna karşın ekonomik durum grupları, annenin eğitim durumuna göre oluşturulan gruplar, babanın eğitim durumuna göre oluşturulan gruplar, önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığına göre oluşturulan gruplar ve yaşanan kente göç ederek yerleşmiş olma-olmama durumuna göre oluşturulan gruplar arasında ölçeğin genel toplam ve alt boyut toplam puanları açısından istatistiksel olarak farklılık yoktur. Diğer yandan iki kent katılımcıları ile cinsiyet grupları arasında, eğitim durumu grupları arasında, önceki bir dönemde psikolojik destek alınıp alınmadığına göre oluşan gruplar arasında ve yaşanan kente göç ederek yerleşmiş olma-olmama durumuna göre oluşturulan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim olduğu görülmüştür. Yani bu değişkenlerde iki kentin katılımcıları farklı şekilde duygusal özerklik düzeyi göstermektedir. Bazı sosyo-demografik gruplar açısından iki kent katılımcıları arasında gözlenen etkileşim ise bu çalışmanın amacı açısından ortaya konulmuş olan üçüncü önemli noktayı oluşturmaktadır.

Bütün bu belirtilenler, bu çalışmaya ve alınan katılımcı grupta duygusal özerkliğin incelenmesine model olma ya da bakış açısı getirme bağlamında bir ön çalışma niteliği kazandırmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde de bu çalışma sonuçları, duygusal özerkliğin ele alındığı başka çalışmalarda özellikle kültürel farklılıklar olmak üzere karıştırıcı ya da ara değişkenlerin ne kadar çok olabileceğine işaret etmektedir. Elde edilen sonuçlar bu çalışmada incelenen bazı sosyo-demografik değişkenlerin, duygusal özerkliğin ele alındığı başka çalışmalarda mutlaka dikkate alınmasını ya da sabit tutulması veya kontrol edilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu çalışmanın odak noktasını, farklılıkların neler olduğunun belirlenmesi değil, sosyo-demografik değişkenler açısından iki kent katılımcılarının farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulması oluşturmıştır. Sonuç olarak da İstanbul ve Van ili katılımcısı ergenlerde duygusal özerkliğin kazanılması sürecinde birçok değişken açısından açıkça düzey farklılıkları görülmüştür. Değişkenler arası etkileşim sonuçları ise gözlenen bu farklılıkların bir kısmının sosyo-demografik gruplardan, bir kısmının da iki kent özelliklerinden kaynaklandığına işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Alonso-Stuyck, P., Zacarés, J. J., & Ferreres, A. (2018). Emotional separation, autonomy in decision-making, and psychosocial adjustment in adolescence: a proposed typology. *Journal of Child and Family Studies*, 27(5):1373-1383.

Beyers, W., & Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: Interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22(6):753-769.

Beyers, W., Goossens, L., Van Calster, B., & Duriez, B. (2005). An alternative substantive factor structure of the Emotional Autonomy Scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 21(3):147-155.

Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent-adolescent relationships: the mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in Psychology*, 9:2187.

Bumpus, M. F., Crouter, A. C., & McHale, S. M. (2001). Parental autonomy granting during adolescence: exploring gender differences in context. *Developmental Psychology*, 37(2):163-173.

Çankaya, Z. C. (2009). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31):23-31.

- Chan, K. W., & Chan, S. M. (2008). Emotional autonomy versus susceptibility to peer pressure: A case study of Hong Kong adolescent students. *Research in Education*, 79(1):38-52.
- Chan, K. W., & Chan, S. M. (2009). Emotional autonomy and perceived parenting styles: relational analysis in the Hong Kong cultural context. *Asia Pacific Education Review*, 10(4):433-443.
- Chan, S. M., & Chan, K. W. (2013). Adolescents' susceptibility to peer pressure: Relations to parent-adolescent relationship and adolescents' emotional autonomy from parents. *Youth and Society*, 45(2):286-302.
- Chen, Z. Y. (1999a). A gender comparison on the association of adolescent emotional autonomy with educational expectations and self-esteem. *Applied Behavioral Science Review*, 7(1):1-21.
- Chen, Z. Y. (1999b). Ethnic similarities and differences in the association of emotional autonomy and adolescent outcomes: comparing Euro-American and Asian-American adolescents. *Psychological Reports*, 84(2):501-516.
- Chou, K. L. (2000). Emotional autonomy and depression among Chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 161(2):161-168.
- Çoban, A. E. (2013). Türkiye'de ergenlerin duygusal özerkliklerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169):357-371.
- Compas, B. E., Davis, G. E., Forsythe, C. J., & Wagner, B. M. (1987). Assessment of major and daily stressful events during adolescence: The Adolescent Perceived Events Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(4):534-541.
- Costa, S., Barberis, N., Gugliandolo, M. C., Larcana, R., & Cuzzocrea, F. (2018). The intergenerational transmission of trait emotional intelligence: the mediating role of parental autonomy support and psychological control. *Journal of Adolescence*, 68:105-116.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Cerrahpaşa Tıp Fakültesi sürekli tıp eğitimi etkinlikleri. Sempozyum Dizisi*, 63:19-21.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: Norton.
- Erkan, Z. (2002). Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10):120-133.
- Garber, J., & Little, S. A. (2001). Emotional autonomy and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 16(4):355-371.
- Güvenç, G., & Aktaş, V. (2006). Ergenlik döneminde yas, toplumsal cinsiyet, bireysel ve ilişkisel tutumlar, benlik değeri ve yaşam becerilerine ilişkin algı arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57):45-62.
- Kabakçı, E. (2001). Üniversite öğrencilerinde sosyotropik/otonomik kişilik özellikleri, yaşam olayları ve depresif belirtiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(4):273-282.
- Laitonjam, V., & Gulati, J. K. (2014). Gender differences in emotional autonomy profile among adolescents. *Asian Journal of Home Science*, 9(1):54-59.
- Lamborn, S. D., & Groh, K. (2009). A four-part model of autonomy during emerging adulthood: associations with adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 33(5):393-401.
- Louie, J. Y., Oh, B. J., & Lau, A. S. (2013). Cultural differences in the links between parental control and children's emotional expressivity. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(4):424-434.

- Marusak, H. A., Thomason, M. E., Sala-Hamrick, K., Crespo, L., & Rabinak, C. A. (2018). What's parenting got to do with it: emotional autonomy and brain and behavioral responses to emotional conflict in children and adolescents. *Developmental Science*, 21(4):e12605.
- McElhaney, K. B., & Allen, J. P. (2001). Autonomy and adolescent social functioning: the moderating effect of risk. *Child Development*, 72(1):220-235.
- McHale, S. M., Crouter, A. C., & Tucker, C. J. (1999). Family context and gender role socialization in middle childhood: comparing girls to boys and sisters to brothers. *Child Development*, 70(4):990-1004.
- Morsünbül, Ü. (2012). Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2):260-278.
- Musaağaoğlu, C., & Güre, A. (2005). Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk psikoloji dergisi*, 20(55):79-94.
- Noom, M. J., Dekovic, M., & Meeus, W. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(5):577-595.
- Öksüz, Y. (2001). Duyguları açabilme-özerklik ilişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1):46-52.
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38):188-198.
- Özdemir, Y., & Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36):152-162.
- Parra, Á., Oliva, A., & Sánchez-Queija, I. (2015). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence*, 38:57-67.
- Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60(2):340-356.
- Schwartz, S. H. (1999). A theory of cultural values and some implications for work. *Applied Psychology: An International Review*, 48:23-47.
- Sesli, Ç., & Başaran, S. D. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimleri ve özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34):238-258.
- Sessa, F., & Steinberg, L. (1991). Family structure and the development of autonomy in adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 11:38-55.
- Shaban, S., & Mattoo, N. H. (2012). A comparative study on adolescent-parent relationship among boys and girls in a rural setting. *Studies on Home and Community Science*, 6(2):121-125.
- Silk, J. S., Steinberg, L., & Morris, A. S. (2003). Adolescents' emotion regulation in daily life: links to depressive symptoms and problem behavior. *Child Development*, 74:1869-1880.
- Spear, H. J., & Kulbok, P. (2004). Autonomy and adolescence: a concept analysis. *Public Health Nursing*, 21(2):144-152.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57:841-851.
- Steinberg, L., Dornbusch, S. M., & Brown, B. B. (1992). Ethnic differences in adolescent achievement: an ecological perspective. *American Psychologist*, 47(6):723.

Sugimura, K., Crocetti, E., Hatano, K., Kaniusonyte, G., Hihara, S., & Zukauskiene, R. (2018). A cross-cultural perspective on the relationships between emotional separation, parental trust, and identity in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(4):749-759.

Tatar, A., Bildik, T., Yektaş, Ç., Hamidi, F., & Özmen, H. E. (2016). Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve klinik başvurusu olmayan ergen öğrencilerde duygusal özerkliğin incelenmesi. *Nobel Medicus*, 12(1):39-48.

Tung, S., & Dhillon, R. (2006). Emotional autonomy in relation to family environment: a gender perspective. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 32(3):201-212.

Van Petegem, S., Vansteenkiste, M., & Beyers, W. (2013). The jingle-jangle fallacy in adolescent autonomy in the family: in search of an underlying structure. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(7):994-1014.

Zimmer-Gembeck, M. J., Madsen, S. D., & Hanisch, M. (2011). Connecting the intrapersonal to the interpersonal: Autonomy, voice, parents, and romantic relationships in emerging adulthood. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(5):509-525.

Zimmermann, P., Mohr, C., & Spangler, G. (2009). Genetic and attachment influences on adolescents' regulation of autonomy and aggressiveness. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(11):1339-1347.